

Veileder grunnleggende prinsipper

Overordnet om de grunnleggende prinsippene

Anskaffelsesregelverket er basert på fem grunnleggende prinsipper. Prinsippene skal bidra til å realisere anskaffelsesregelverkets formål, jf. **anskaffelsesloven § 1**: Fremme effektiv bruk av samfunnets ressurser og bidra til at det offentlige opptrer med integritet, slik at allmennheten har tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte.

At anskaffelser skal foretas på en samfunnstjenlig måte vil kunne ivareta hensyn til bl.a. konkurranse, arbeidslivskriminalitet, miljø, klima og sosiale forhold.

I norsk rett er de grunnleggende prinsippene nedfelt i lov om **offentlige anskaffelser § 4**. Bestemmelsen fastsetter at "oppdragsgiveren skal opptre i samsvar med grunnleggende prinsipper som er **konkurranse, likebehandling, forutberegnelighet, etterprøvnbarhet og forholdsmessighet**.

De grunnleggende prinsippene gjelder for alle anskaffelser over 100.000 kroner ekskl. mva. der lov om offentlige anskaffelser kommer til anvendelse, jf. anskaffelsesloven § 2.

Grunnleggende prinsipper med forklaring og eksempler

1. Konkurransesprinsippet

Hovedregelen er at konkurranse skal avholdes. Dette kan eksempelvis gjøres gjennom en frivillig kunngjøring av konkurranse på Doffin eller ved at oppdragsgiver selv innhenter tilbud fra flere.

Kravet til konkurranse gjelder så langt det er mulig. Kun unntaksvis vil oppdragsgiver derfor kunne tildele en kontrakt direkte til en leverandør uten konkurranse. Avvik fra prinsippet kan for eksempel være tillatt der det kun foreligger én leverandør i markedet og oppdragsgiver kan anskaffe ytelsen direkte fra leverandøren.

2. Likebehandlingsprinsippet

Prinsippet om likebehandlings dekker både diskriminering på grunnlag av nasjonalitet og usaklig forskjellsbehandling på annet grunnlag. Forbudet mot ikke-diskriminering gjelder kun der forskjellsbehandlingen er knyttet til nasjonalitet eller lokal tilhørighet, mens likebehandlingsprinsippet gjelder all forskjellsbehandling.

Eksempel:

En kommune får et skriftlig spørsmål fra en leverandør om hvordan et konkret punkt i konkurransegrunnlaget skal forstås. For å opptre i henhold til kravet til likebehandling kan oppdragsgiver ikke svare direkte kun til denne leverandøren, men må sørge for at svaret gis eller gjøres tilgjengelig for alle potensielle leverandører til samme tid.

Prinsippet innebærer videre at oppdragsgiver ikke kan gi fordeler til utvalgte leverandører som går på bekostning av andre. Oppdragsgiver må eksempelvis i evalueringen vektlegge både positive og negative egenskaper ved de enkelte leverandørene likt og kan ikke trekke noen. Dette skal sikre åpenhet om alle stadier i anskaffelsesprosessen og forhindre ulovlig forskjellsbehandling. I norsk praksis er det vanlig å vurdere brudd på prinsippene om forutberegnelighet og etterprøvbarehet fremfor å vise til at gjennomsiktighetsprinsippet ikke er overholdt. Det nærmere innholdet i de to prinsippene vil derfor gjennomgås hver for seg.

3. Forutberegnelighet

Prinsippet om forutberegnelighet innebærer at anskaffelsesprosessen skal være forutsigbar for leverandørene og skal sikre åpenhet om alle stadier i prosessen. Kravet om forutberegnelighet skal gjøre det mulig for leverandørene å vurdere om de vil delta i konkurransen.

Prinsippet skal også sikre at leverandørene kan stole på at de angitte opplysningene om konkurransen blir fulgt.

Forutberegnelighet er særlig knyttet til at følgende forhold skal fremgå klart:

- Hva som skal anskaffes
- Hvordan konkurransen skal gjennomføres
- Hvilke krav til leverandøren som skal gjelde
- Hvilke kriterier som legges til grunn for valget av leverandør.
- Omfang og lengde på kontrakten.

Konkurranses grunnlaget må utformes slik at det er klart hvordan tilbud skal utformes og hvordan det skal inngis. Det må inneholde tilstrekkelige opplysninger til at tilbyderne har et forsvarlig grunnlag for å inngi tilbud. Leverandører for forhold som andre leverandører ikke blir trukket for

4. Etterprøvbarehet

Kravet om etterprøvbarehet skal ivareta leverandørenes rettsikkerhet og gjøre det mulig, både for leverandører og eventuelle tredjeparter, å sjekke om oppdragsgiver har fulgt reglene som gjelder for konkurransen og dermed har opptrådt på en måte som forvalter samfunnets ressurser effektivt.

Kravet om etterprøvbarehet innebærer at oppdragsgiver må kunne dokumentere hva som har foregått i anskaffelsesprosessen og hvilke beslutninger som er tatt i den. Oppdragsgiver må derfor fortløpende sikre at de vurderinger og den dokumentasjonen som har betydning for gjennomføringen av konkurransen er skriftlig, klar og utfyllende nok til at en tredjeperson eller et klageorgan i ettertid kan få en god forståelse av oppdragsgivers vurderinger.

5. Forholdsmessighetsprinsippet

Konkurransen skal gjennomføres på en måte som står i forhold til anskaffelsens art, omfang, verdi og kompleksitet.

Forholdsmessighetsprinsippet setter grenser både for hvor strenge krav oppdragsgiver kan stille til leverandørene og for hvor strenge krav som kan stilles til oppdragsgiver ved gjennomføringen av en anskaffelse.

Eksempel:

Kommune A skal kjøpe inn kontorutstyr til en beregnet verdi på 150.000 kroner, mens *kommune B* skal kjøpe inn kontorutstyr til en beregnet verdi på 650.000 kroner.

Begge anskaffelsene er underlagt samme regelsett i forskriften, men kravene til hvordan oppdragsgiver skal gjennomføre konkurransen vil øke proporsjonalt med anskaffelsens verdi. Forholdsmessighetsprinsippet tilsier derfor i utgangspunktet at det stilles strengere krav til anskaffelsesprosessen i kommune B, enn til kommune A. For eksempel vil forholdsmessighetsprinsippet kunne tilsa at kommune B bør vurdere å invitere flere leverandører til å delta i konkurransen enn kommune A.

Sist endret 10.01.2023